

OKUP (65) *sb m*

o jasne.

sg *N* okup (3). ◇ *G* okupu (17). ◇ *A* okup (33). ◇ *I* okup(e)m (12).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVIII w.

1. Zapłata za otrzymanie czegoś (29) :

a. Za swoją dawną własność (6) : yfzby [cesarz turecki] thy polya a zyemyą, kthora yeft odgraniczona od Valach zapewny okvp yako by on s yego C.M. vmowil przywrocicz raczil *LibLeg* 7/35v; Lecż domy ná wsiach ktore niemáią murow w około/ ty máią byc poczytáne zá polá ziemne/ będzie im okup y (czáfu) Iowela wynidą. *BudBib Lev* 25/31.

okup czyj [*G pron*] (3): Zás mążz gdy przeda dom (ábo) miefzkánie/ w murze mieyfckim/ tedy okup iego będzie ász do końcá roku (od) przedánia iego/ przes cały rok będzie (wolny) okup iego. *BudBib Lev* 25/29, *Lev* 25/26.

Zwrot: »dawać okup [za co]« (1): Zás ziemiá niema być przedawáná na vtrácenie [...]. Lecż we wfzytkiey ziemi oliádłości wáfzey okup będziecie dáwác [*redemptionem dabit*] zá ziemię. *BudBib Lev* 25/24.

b. Za wykupienie z niewoli (21) : *LibLeg* 11/141; *BielKron* 252; Ludzie narodow postronnych co Arcyx. IM służá [...] za oddaniem broniey bez zadnei ranzon albo okupu wolno będą puszczeni *ActReg* 75, 75; Są też y drudzy ludzie/ ktorzy [...] Choćia fą ná fwobodzie/ zmyśláią niewolą: Opuściwfzy domořtwo/ opuściwfzy rolą/ Brudno chodzą/ plugawe zápuřczáią włofy/ W rzeczy profżac ná okup bogácą fwe trzořy. *KlonWor* 53.

okup za kogo (2) : Nábráli Albani korzyřci dořyc/ więźniow bárzo wiele/ zá ktore okupu nábrał Skánderbeg. *BielKron* 246. *Cf Wyrażenie*.

okup czyj [= za kogo] (1): dwadzyefcza ofřob pvřczono na okvp. athego ych okvpv zaplaczone ym. czterdzyefczy thyfzyancz y sheřczřoth afřr. a szyedm ofřob yefcze fřá vných wnyewořy zořtalo *LibLeg* 11/140v.

Zwroty: »da(wa)ć, przedać [kogo] na okup« [*szyk zmienny*] (7:1): the wfziřtką trzidzyefczy ofřob na okvp przedařy *LibLeg* 11/141; więźnie potym [cesarz] dawał ná okup/ zá kthore zebrał niemáło pieniędzy *BielKron* 249, 125, 252v, 255v, 310; *KochWz* 136; Więźniow czřyry tyřiące rozmáitych byřo/ Ktorych fię ná okup dáć y z Krořem godřiřo. *KmitaSpit* C6.

»(wy)puřcić na okup« [*szyk zmienny*] (3): *LibLeg* 11/140v; *GórnDworz* Y8; á niktory Gotardus Grábiá Lukářzowic poimał piáci Xiążát Iátwieřkich/ y przywiodł zwiążánych do Conrádá Xiążęciá Mázowieckiego/ ktorzy on potym na okup wypuřcił/ gdy káždý od fiebie 700. grzywien wáżonego czyřtego á fřczerego frebrá záplácił *StryjKron* 205.

Wyrażenie: »okup za więźnie« (1): Skánderbeg pořłał okup zá więźnie do Thurkow/ niechćieli okupu wřiąć *BielKron* 252.

Szeregi: »ani okup ani odmiana; okup albo zamiana« (1;1): Sam telko Tomazo był ták niefortunny/ iř áni ná okup/ áni zá odmiánę žadną/ puřcić go nie chciano. *GórnDworz* Y8; *StryjKron* 577.

»zapłata i okup« (1): która poimána będąc od iednego Litwiná/ gdy iey chciał gwałt vczynić/ profiła go áby iey tey zelżywości nieczynił/ obiecuiąc go miáło zapłaty y okupu/ takiego fortelu náuczyć/ iż żadnym łpofobem żelazem niemiał być obrázon *StryjKron* 406.

2. Zadośćuczynienie, wynagrodzenie materialne lub moralne za wyrządzone zło lub w celu uniknięcia jakiegoś zła; redemptio PolAnt, Vulg, Cn; praetium Vulg, Cn (38) : A ofobliwie Bog zákázuie/ okupu pieniężnego [za zabójstwo] ábo iákiey infzey niekrwáwey nadgrody. *PowodPr* 67.

okup czego (1): Dofyc było bogóm/ lub miedzi/ álbo złotá/ lub żelázá tyle dáć/ ile malé látá/ Swięzo przeważyć mogły dżięćciá rodného/ A tym okup rodzáiu vczynić ludného [= *rodzenia ludzi*] *GosłCast* 45.

Przen (4) : Droga ná okup dufzá ieft człowiecza: Prózne ftáránié/ prózna o tym piecza/ Aby kto śmierci mógl łye vwárować *KochPs* 73.

okup czego (1): który [*Chrystus*] ieft zadátkiem dżiedzictwá náłzego/ ná okup nábytey wolności/ ku chwale łławy iego. *WujNT Eph* 1/14.

okup za kogo, za co (1): áliści niebożętá zbáwienia nie máią/ bo okupu zá fię y grzechy łwe mieć nie mogą. *CzechRozm* 157v.

Wyrażenie: »dan na okup« (1): Złóśnik będzie dan ná okup łpráwiedliwego/ á zá ludzi łpráwiedliwe przełtępcá. *BibRadz Prov* 21/18.

a. W Starym Testamencie: ofiara składana Bogu za pierwородnego potomka płci męskiej u ludzi i zwierząt (10) : Wezmi Lewity miáło káżdego pierwородnego łyná Izraelskiego: [...] y będą moimi Lewitowie [...]. A okupu od dwufet y od siedmidziełt trzech/ co zbywa pierwородnych łynow Izraelowych nád Lewity *BudBib Num* 3/46, *Num* 3/49; On [...] pierwородny wżywoćie twoim/ tá krwiá/ którą, z czyłtego ciáła twego wziął/ odkupić nas ma: á ty zań iako zá niewolniká/ y okupu potrzebuiącego/ taką ofiárę niešiesz? *SkarŻyw* 112, 112.

okup za kogo, za co (żywotne) (2): Ale zá pierwородne od Krowy/ Owce/ y Kozy nie będziefz brał okupu *BibRadz Num* 18/17; *SkarŻyw* 112 marg.

okup kogo (3): *BudBib Num* 3/49; y náznáczył im [*lewitom*] żywność zmáiętności ludzkiej y z okupu pierwородnych łynow/ ktore byli winni dáć ná łłufzbę Bożą kościelná wftáwiczná. *SkarŻyw* 482. Cf »dać okupem«.

Zwroty: »dać okupem [*kogo*]« (1): Y dáłz ono šrebro Aharonowi y łynom iego okupem [*dabis argentum ... redemptiones*] onych/ ktorzy zbyli nád nich. *BudBib Num* 3/48.

»okupem okupić« (1): człowieká pierwородnego okupem okupifz [*redimendo redimes*] á także pierwородne bydlę nieczyłte odkupifz. *BudBib Num* 18/15.

b. Ofiara Chrystusa za grzechy ludzkie (18) : *CzechEp* 147 marg, 188; Vłpráwiedliwieni dármo z łálki iego/ przez okup który fię sftał przez Iełufá Chriłtułá *WujNT Rom* 3/24. [*Przekład tego samego tekstu CzechEp* 188].

okup czego (1): który [*Chrystus*] raz ofiárowan był zá okup włzyłtkiego šwiátá ná krzyżu *BiałKat* 348v.

W połączeniu szeregowym (1): potrzebá było Bogá y człowieká. Człowieká któryby vmárl: á Bogá któryby przez śmierć do łyc vczyniwłzy człowieczeńftwo do przeiednáney łálki y żywotá wiecznego

przez zaślugę Páná Chrifutá nam zgotowane⁸⁰ wzbudził [...]. Co to zá człowieczeństwo? Co zá Bog? Co zá Chrifus Pan przez ktorego zaślugę? Głęboka to łáciná na mię profataká: iużci tu nie iedná będzie ofobá do tego okupu/ do śmierci/ do zaślugi/ ále ich wiele *CzechEp* 148.

Zwrot: »dać na okup; dać okupem« [*w tym: za kogo* (4)] = *dare, redemptione Vulg* (3;2): *CzechEp* 297; Abowiem y fyn człowieczy nie przyfzedł áby mu służono/ ále áby służył/ y dał dużę fwą okupem zá wielu. *WujNT Mar* 10/45, *Matth* 20/28, *1.Tim* 2/6, s. 723.

Wyrażenia: »okup krwie« (1): ták wielce vmiłował mię/ że okup krwie fwoiey odliczył zá mię *LatHar* 560.

»okup z mocy [czyjej]« (1): A gdyby ten/ ktore⁸⁰ Bog obiecował dáć ná okup nas z mocy węzowey [...] miał być Bogiem onym przedwiecznym/ tedyby te wżytkie obietnice nie mogły być włafne y prawdziwe *CzechEp* 297.

Przen (7) :

a) *Chrystus* (5) : Iż Chrifus Iezus ftał fie nam od Bogá/ mądrością y fprawiedliwością/ poświęcenim y okupem *CzechRozm* 219v.

okup czyj [= *za kogo; w tym: G sb* (1), *pron poss* (1)] (2): A iż ten człowiek wydány ieft z woley Bożey zá nas/ áby był okupem náfzym *CzechRozm* 59v, 216.

Wyrażenie: »okup za grzechy« (2): gdy [...] wydał zá nas złofliwe grzeźniki/ fyná fwego iedynego y namilżego ná śmierć hániebná/ tym vmyłłem/ áby on był okupem/ zá grzechy y nieprawośći náfze *CzechRozm* 219v, 11v.

Szereg: »ubłaganie i okup« (1): ktorą [łaskę] nam znacznie pokazał w namileyfzym fynu fwym Iezufie Chrifufie: ktorego ná to dał/ żeby on był v- vbláganim [!] y okupem fynow y corek iego. *CzechRozm* 216.

b) *Człowiek odkupiony* (1) :

Wyrażenie: »okup krwie« (1): Ztądże y Piotr S. lub krześciánki zowie rodzáiem Bogu wybranym/ [...] okupem nadroźlżey krwie Syná Bożego. *PowodPr* 16.

c) *Zbawienie duszy* [czyj = *za kogo*] (1) :

W przeciwstawieniu: »okup ... sąd« (1): Stoię pod krzyżem twoim/ y z boku twego z źrzodłá zbawienia piję krew twoię. Profzę niech mi ná moy okup á nie ná fąd fłuży. *SkarKaz* 161b.

c. *Dawane wojskom najeźdźcy za pozostawienie w spokoju* (4) : Książętá Vlmę theż oblegli/ okupu wielkiego żądáli *BielKron* 236, 237v, 382v.

Zwrot: »okup dawać« (1): A Gezilaus Grecki/ s Perfkim Krolem walczył/ Ktory mu okup dawał/ bowiem mu sílen był. *RejZwierz* 16.

JDok